

**Decizie de indexare a faptei de plagiat la poziția
00393 / 30.12.2017
și pentru admitere la publicare în volum tipărit****care se bazează pe:****A. Nota de constatare și confirmare a indiciilor de plagiat prin fișa suspiciunii
inclusă în decizie.**

Fișa suspiciunii de plagiat / Sheet of plagiarism's suspicion		
Opera suspicionată (OS)		Opera autentică (OA)
Suspicious work		Authentic work
OS	BOLOVAN, Ioan. <i>Primul Război Mondial și realitățile demografice din Transilvania: familie, moralitate și raporturi de gen</i> . Prefață: Prof.univ.dr.Liviu Maior. Cluj-Napoca : Școala Ardeleană. 2015.	
OA	POP, Ioan-Aurel și BOLOVAN, Ioan. <i>Istoria Transilvaniei</i> . Cluj-Napoca : Eikon. 2013.	
Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion		
P01 ¹	p.61:04 – p.63:13	p.318:16 – p.319:22
P02	p.66:22 – p.69:11	p.319:25 – p.320:09
P03	p.75:06 – p.75:12	p.320:12 – p.320:15
P04	p.77:30 – p.78:20	p.320:15 – p.320:25
P05	p.78:21 – p.79:03	p.320:32 – p.321:04
Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la Sheet drawn up for including the suspicion in the Index of Plagiarized Works in Romania at www.plagiate.ro		

Notă: Prin „p.72:00” se înțelege paragraful care se termină la finele pag.72. Notăția „p.00:00” semnifică până la ultima pagină a capitolului curent, în întregime de la punctul inițial al preluării.**Note:** By „p.72:00” one understands the text ending with the end of the page 72. By „p.00:00” one understands the taking over from the initial point till the last page of the current chapter, entirely.**B. Fișa de argumentare a calificării de plagiat alăturată, fișă care la rândul său este
parte a deciziei.**

Echipa Indexului Operelor Plagiate în România

¹ Pn este numărul piesei de creație care constituie obiectul preluării neconforme.

Fișa de argumentare a calificării

Nr. crt.	Descrierea situației care este încadrată drept plagiat	Se confirmă
1.	Preluarea identică a unor pasaje (piese de creație de tip text) dintr-o operă autentică publicată, fără precizarea întinderii și menționarea provenienței și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	✓
2.	Preluarea a unor pasaje (piese de creație de tip text) dintr-o operă autentică publicată, care sunt rezumate ale unor opere anterioare operei autentice, fără precizarea întinderii și menționarea provenienței și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	
3.	Preluarea identică a unor figuri (piese de creație de tip grafic) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	
4.	Preluarea identică a unor tabele (piese de creație de tip structură de informație) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	
5.	Republicarea unei opere anterioare publicate, prin includerea unui nou autor sau de noi autori fără contribuție explicită în lista de autori	
6.	Republicarea unei opere anterioare publicate, prin excluderea unui autor sau a unor autori din lista inițială de autori.	
7.	Preluarea identică de pasaje (piese de creație) dintr-o operă autentică publicată, fără precizarea întinderii și menționarea provenienței, fără nici o intervenție personală care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	✓
8.	Preluarea identică de figuri sau reprezentări grafice (piese de creație de tip grafic) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței, fără nici o intervenție care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	
9.	Preluarea identică de tabele (piese de creație de tip structură de informație) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței, fără nici o intervenție care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	
10.	Preluarea identică a unor fragmente de demonstrație sau de deducere a unor relații matematice care nu se justifică în regăsirea unei relații matematice finale necesare aplicării efective dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței, fără nici o intervenție care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și însușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	
11.	Preluarea identică a textului (piese de creație de tip text) unei lucrări publicate anterior sau simultan, cu același titlu sau cu titlu similar, de un același autor / un același grup de autori în publicații sau edituri diferite.	
12.	Preluarea identică de pasaje (piese de creație de tip text) ale unui cuvânt înainte sau ale unei prefețe care se referă la două opere, diferite, publicate în două momente diferite de timp.	

Notă:

a) Prin „proveniență” se înțelege informația din care se pot identifica cel puțin numele autorului / autorilor, titlul operei, anul apariției.

b) Plagiatul este definit prin textul legii².

„...plagiatul – expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la operele originale...”.

Tehnic, plagiatul are la bază conceptul de **piesă de creație** care³:

„...este un element de comunicare prezentat în formă scrisă, ca text, imagine sau combinat, care posedă un subiect, o organizare sau o construcție logică și de argumentare care presupune niște premise, un raționament și o concluzie. Piesa de creație presupune în mod necesar o formă de exprimare specifică unei persoane. Piesa de creație se poate asocia cu întreaga operă autentică sau cu o parte a acesteia...”

cu care se poate face identificarea operei plagiate sau suspicionate de plagiat⁴:

„...O operă de creație se găsește în poziția de operă plagiată sau operă suspicionată de plagiat în raport cu o altă operă considerată autentică dacă:

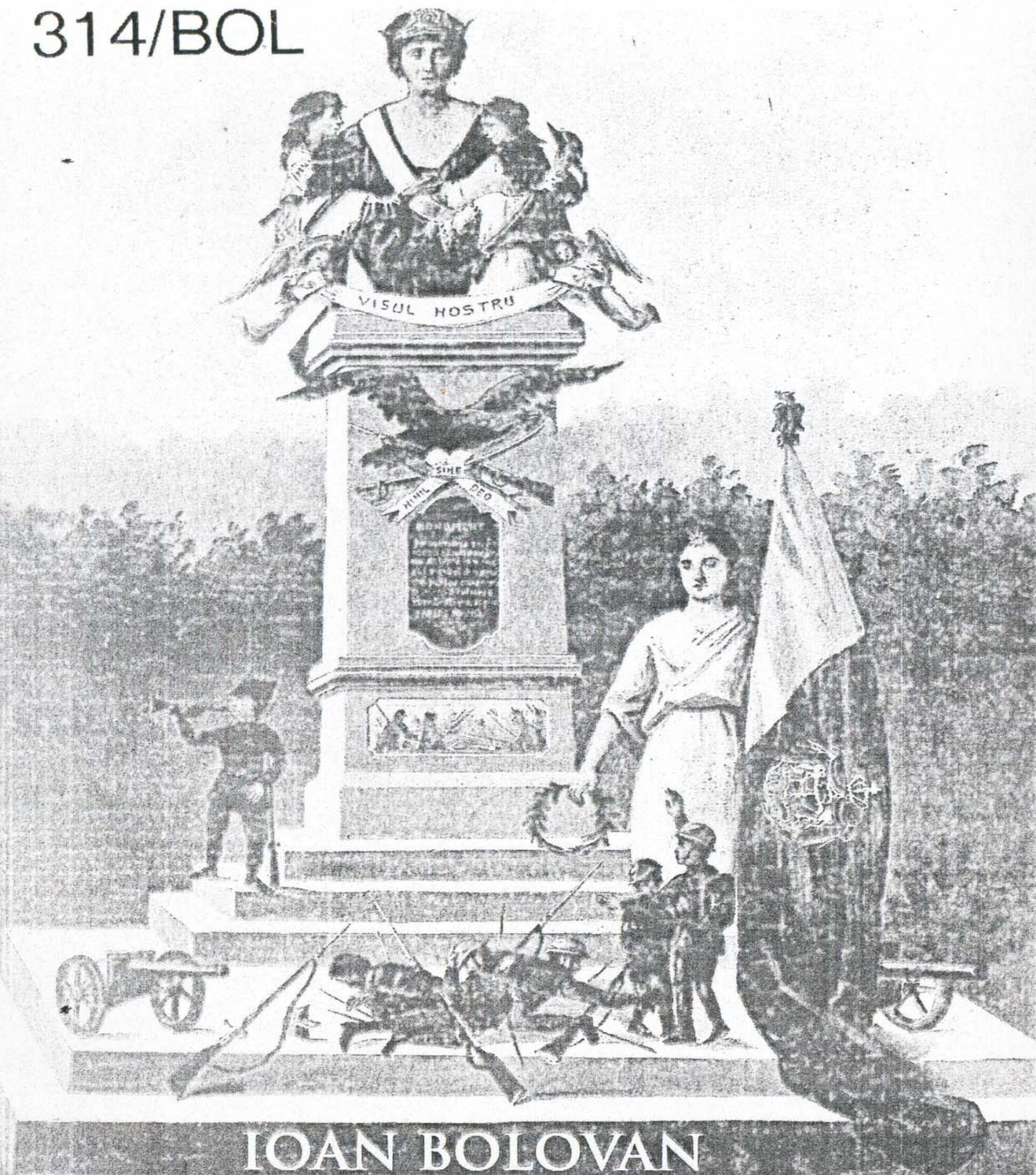
- Cele două opere tratează același subiect sau subiecte înrudite.
- Opera autentică a fost făcută publică anterior operei suspicionate.
- Cele două opere conțin piese de creație identificabile comune care posedă, fiecare în parte, un subiect și o formă de prezentare bine definită.
- Pentru piesele de creație comune, adică prezente în opera autentică și în opera suspicionată, nu există o menționare explicită a provenienței. Menționarea provenienței se face printr-o citare care permite identificarea piesei de creație preluate din opera autentică.
- Simpla menționare a titlului unei opere autentice într-un capitol de bibliografie sau similar acestuia fără delimitarea întinderii preluării nu este de natură să evite punerea în discuție a suspiciunii de plagiat.
- Piesele de creație preluate din opera autentică se utilizează la construcții realizate prin juxtapunere fără ca acestea să fie tratate de autorul operei suspicionate prin poziția sa explicită.
- În opera suspicionată se identifică un fir sau mai multe fire logice de argumentare și tratare care leagă aceleași premise cu aceleași concluzii ca în opera autentică...”

² Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 4 iunie 2004

³ ISOC, D. *Ghid de acțiune împotriva plagiatului: bună-conduită, prevenire, combatere*. Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2012.

⁴ ISOC, D. *Prevenitor de plagiat*. Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2014.

314/BOL

IOAN BOLOVAN
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL
ȘI REALITĂȚILE DEMOGRAFICE
DIN TRANSILVANIA

FAMILIE, MORALITATE ȘI RAPORTURI DE GEN

Colecția
Școala ardeleană de istorie

© Ioan Bolovan

Editura ȘCOALA ARDELEANĂ

Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48

Redacția: tel 0364-117.252; 0728.084.801

e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,

redactie@scoalaardeleanacluj.ro

Difuzare: tel/fax 0364-117 246; 0728.084.803

e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro, esadifuzare@gmail.com

www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOLOVAN, IOAN

**Primul Război Mondial și realitățile demografice din
Transilvania : familie, moralitate și raporturi de gen / Ioan
Bolovan ; pref.: prof. univ. dr. Liviu Maior. - Cluj-Napoca : Editura
Școala Ardeleană, 2015**

ISBN 978-606-8699-17-2

I. Maior, Liviu (pref.)

314(498.4)

94(498.4)"1916/1918"

Editor: Vasile George DÂNCU

Imagine coperta I: Monument în tablou. „În memoria eroilor noștri căzuți pe câmpul de luptă, în mondialul războiu, din anul 1916 pentru eliberarea și unirea a tuturor românilor și alipirea la patria mamă”, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca

Imagini interior: Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca

Redactor: Alexandru-Bogdan BUD

Copertă și tehnoredactare: Ioachim GHERMAN

IOAN BOLOVAN

BCU Cluj-Napoca

BIBCN201505774

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL
ȘI REALITĂȚILE DEMOGRAFICE
DIN TRANSILVANIA

FAMILIE, MORALITATE
ȘI RAPORTURI DE GEN

PREFATĂ DE
PROF. UNIV. DR. LIVIU MAIOR

Cluj-Napoca, 2015

și evoluând în raport cu transformările din societate. Una din multiplele coordonate care include și problematica concret-istorică a familiei o constituie căsătoria, deoarece întemeierea și formarea familiei au loc numai în urma actului căsătoriei (de cele mai multe ori legală, concubinajul, mai ales în mediul rural, neavând proporții foarte mari). În general, elementele esențiale pentru cunoașterea modului de formare a familiei sunt: motivarea căsătoriei, scopul ei, criteriile de alegere a partenerilor, perioada de încheiere etc. Toate acestea însă au suferit alterări serioase datorită celor mai bine de patru ani de război. Firește, starea de război prelungită nu a rămas fără urmări la nivelul dinamicii nupțialității, afectând în consecință toate elementele care decurg din acest fenomen demografic. În continuare, vom expune doar câteva aprecieri pe marginea evoluției numărului de căsătorii din Transilvania între 1913 și 1918, a mișcării sezoniere a acestora, precum și în legătură cu vârsta și statutul civil al celor care s-au căsătorit în acei ani.

P02

Prima constatare ce se impune după studierea statisticilor oficiale este aceea că mariajele au intrat într-un pronunțat declin numeric. Evident, în anii războiului s-au încheiat mult mai puține căsătorii, acest fapt reflectând atât lipsurile materiale, cât mai ales mobilizarea pe front a bărbaților. Folclorul a surprins cât se poate de veridic și plastic o atare diminuare a numărului de mariaje datorită absenței masive din sate a tinerilor aflați la vârsta contractării de căsătorii, de exemplu, poezia *Jalea vieții*: „Cântă cucul la hotar/ Și fete cu amar/ Cu amar, cu mare dor/ Nu-s feciori în vârsta lor/ Frumusele fete-or fi/ N-are cine le iubi/ Că-s feciori la bătălie/ Nu mai este veselie”⁷⁸.

⁷⁸ Vasile Savel, *Doine din războiu și câteva povestiri*, Arad, Editura Librăriei Diecezane, 1925, p. 27.

*O ultimă fotografie înainte
de plecarea la război*

Astfel, dinamica căsătoriilor în perioada 1913-1918 a cunoscut următoarea evoluție: 26.595 în anul 1913, 19.929 în 1914, 9.351 în 1915, 8.046 în 1916, 9.466 în 1917 și 15.289 în ultimul an de război⁷⁹. Scăderile cele

⁷⁹ A Magyar Szent Korona Országainak 1913-1918. évi népmozgalma.

mai drastice ale numărului de căsătorii s-au observat în regiunile care au avut cel mai mult de suferit, respectiv în comitatele de la poalele Carpaților Meridionali (Sibiu, Făgăraș etc.)⁸⁰. Acest aspect este bine reliefat în Tabelul nr.

4, care surprinde prăbușirea numărului de căsătorii în 1915 și 1916 în comitatele Sibiu și Făgăraș, în vreme ce în comitatele Sălaj și Solnoc, aflate la mai mare distanță de granița cu România, numărul căsătoriilor a fost ușor ascendent.

Tabel nr. 4 *Evoluția numărului căsătoriilor din Transilvania între 1913-1918*

Comitatul	1913	1914	1915	1916	1917	1918
Alba de Jos	2118	1259	459	536	753	925
Bistrița-Năsăud	1105	837	326	286	361	660
Brașov	893	745	323	203	271	532
Ciuc	1277	961	293	256	325	618
Făgăraș	931	632	143	86	103	243
Trei Scaune	1200	895	399	370	482	781
Hunedoara	3580	2360	1216	803	1166	2030
Târnava Mică	978	638	335	352	424	534
Cluj	2079	1532	714	714	799	1234
Orașul Cluj	597	708	600	413	469	512
Mureș-Turda	1827	1408	699	577	675	1154
Orașul Târgu-Mureș	237	364	658	358	189	281
Târnava Mare	1155	982	346	290	435	680
Sibiu	1520	1234	424	299	378	613

⁸⁰ Cornel Todea, „Contribuții la cunoașterea demografiei istorice a Transilvaniei”, *Revista de Statistică*, 22, nr. 6, 1973, p. 85.

Solnoc-Dăbâca	2238	1568	711	826	764	1334
Turda-Arieș	1684	1245	565	514	574	917
Odorhei	1005	915	432	344	460	662
Sălaj	2171	1646	708	819	843	1579
TOTAL	26.595	19.929	9.351	8.046	9.466	15.289

* *A Magyar Szent Korona Országainak 1913-1918. évi népmozgalma*, în *Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat*, LXX kötet.

Un caz interesant îl reprezintă anul 1918, când s-au consemnat 15.289 de căsătorii. Deși nu suntem în posesia datelor privind repartizarea căsătoriilor pe luni, credem că o bună parte a lor s-au încheiat în lunile noiembrie-decembrie, când războiul luase sfârșit și oamenii s-au grăbit să reintre în ciclul demografic normal. O bună parte a soldaților care s-au întors de pe front au și contractat rapid căsătorii, fenomen lesne de înțeles nu numai din punct de vedere biologic, dar și ca un semn al dorinței lor de a uita traumele războiului, de a întemeia familii care să dea vieții un alt sens. Un atare comportament a caracterizat și alte

spații demografice ale Europei în epoca modernă, după războaiele napoleoniene, revoluția pașoptistă și Primul Război Mondial, populația țărilor europene refăcându-se rapid, mecanismul de funcționare-recuperare fiind extrem de simplu: creșterea considerabilă a căsătoriilor și apoi, implicit, a fertilității⁸¹. Una dintre concluziile specialiștilor care au studiat efectele demografice și sociale ale Primului Război Mondial este aceea că războiul a creat condiții care

⁸¹ Gaston Bouthoul, *La population dans le monde. Les grands événements historiques – guerre et population – perspectives d'avenir*, Paris, 1935, p. 212.

III

FAMILIE ȘI COMPORTAMENT MATRIMONIAL ÎN TRANSILVANIA ÎNTRE 1914-1918

III.1. Aspecte generale privind moralitatea în perioada războiului

Este o afirmație comună faptul că războiul a afectat la nivel public viața economico-socială sau politico-militară, dar în egală măsură și viața privată a oamenilor, a celor de acasă, dar și a celor de pe front. Drame personale și familiale dintre cele mai diverse s-au înregistrat de-a lungul războiului, viața întrerupându-și mersul ei firesc. Începând cu publicarea ordinului de mobilizare și continuând cu plecarea soldaților pe front, lacrimile mamelor și ale soțiilor au început să curgă, anticipând tragediile care vor urma și de care zeci de mii dintre ele vor fi afectate în timpul războiului. Chiar dacă propaganda oficială a încercat să prezinte mobilizarea în culori pozitive și optimiste, sentimentele erau mult mai complexe decât lasă să se întrevadă imagologia cărților poștale, atent controlată de serviciul de cenzură al armatei austro-ungare.

P03

Episodul din 1 august 1914, relatat de Octavian Tăslăuanu, legat de plecarea din Sibiu spre Făgăraș, unde era convocat pentru mobilizare, este cât se poate de grăitor în acest sens: „La gară lume multă, răcnete, suspinuri și plânsete. Despărțirea unui țăran de nevastă, m-a făcut și pe mine să plâng. E de necrezut ce greu se despart doi oameni cari se iubesc, mai ales când presimt că despărțirea poate e pentru vecie. Țăranca tânără plângea, de i se rupea pieptul plin, ce-i sălta ca niște valuri biciuite de furtună. Bărbatul voinic se uita la ea, și cu o furie sălbatecă se scobora mereu din tren, o luă pe după cap și plângeau amândoi ca niște copii. La plecare l-au ținut cu puterea în tren tovarășii de suferință. Voia să se dea jos din tren la nevastă, care acum se bocea îngenuncheată, cu fața în pământ, ca după un mort”⁸⁷. Durabilitatea și profunzimea unor relații familiale au fost atât de ample, încât s-au consemnat cazuri de femei care și-au urmat soțul pe front, exemplu evocat și de cunoscutul secretar al ASTREI în memoriile sale: „nevasta unui țigan din Țara Făgărașului venise în tren cu noi până la Stanislau [sau Stanislavow, azi în Ucraina, având numele de Ivano Frankivs'k – I.B.] fără să fie observată de nimeni. Iar din Stanislau ținuse la marș cu noi, alături de bărbatul ei. Spăla rufele soldaților, mai deretica pe la bucătărie și se ospăta și ea cu ce aveam. A mers cu noi până la Stryj [în Ucraina – I.B.], de unde a fost trimisă acasă cu trenul, căci picioarele i se făcuseră numai sânge. Înainte de a pleca și-a jurat bărbatul, că nu o va înșela cu «târfele» din Galiția”⁸⁸.

În același timp, războiul a accentuat comportamente și moravuri prezente în societatea transilvăneană încă dinainte de izbucnirea conflagrației mondiale. Una

⁸⁷ Octavian C. Tăslăuanu, *Trei luni pe câmpul de bătaie*, p. 15.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 87.

dintre problemele majore cu care s-a confruntat în acei ani biserica, păstrătoarea seculară a moralității credincioșilor, a fost aceea a fidelității conjugale⁸⁹. În presa epocii, în circularele bisericești, în folclorul cules în perioada interbelică, în memorialistică etc. răzbat aluzii evidente la viața dezordonată atât a bărbaților plecați pe front, cât și a soțiilor rămase acasă. Acestea din urmă, mai ales atunci când erau și tinere și frumoase, cu greu puteau face față avansurilor bărbaților rămași în sat, jandarmi sau prizonieri de război ce fuseseră detașați în mediul rural pe la fermele mari ca să lucreze în agricultură. Astfel, așa cum a subliniat Eugenia Bârlea, un fin observator al realităților din lumea rurală românească transilvăneană din anii războiului, era mai degrabă „o performanță decât un fapt obișnuit ca o femeie să-și păstreze nepătată cinstea conjugală”⁹⁰. Fără a nega valabilitatea acestei afirmații, ne permitem să completăm că au fost totuși suficient de multe „performanțe” în rândul femeilor din Ardeal, fie că vorbim de mediul rural, fie de cel urban, existând destule soții care și-au respectat fidelitatea conjugală.

Desigur, nici bărbații plecați pe front nu au fost campionii unei fidelități conjugale exemplare, dimpotrivă, numeroase surse atestă relaxarea morală în rândul soldaților. În presă apar periodic articole care blamează un atare comportament, reprobabil și pentru că a crescut alarmant numărul celor care au contractat boli venerice: „O

⁸⁹ Eugenia Bârlea, *Perspectiva lumii rurale asupra Primului Război Mondial*, p. 126.

⁹⁰ *Ibidem*; versurile care circulau într-un sat din Hațeg (jud. Hunedoara) în perioada interbelică sunt relevante în acest sens al erodării moralității tradiționale: „A ha ha, bărbatul meu/ În Galiția-i locul tău,/ Nu cu pumnii-n capul meu./ În Galiția-i loc de tine/ Nu cu pumnii-n cap la mine./ Ține, Doamne, bătaia,/ Ca să-mi umble pensia/ Să-mi petrec cu bădița”, apud Ion Conea, *Clopotiva, un sat din Hațeg*, vol. I, București, Institutul de Științe Sociale al României, 1935, p. 302.

statistică compusă chiar în vremea bătăii ce bântuie, arată că dintre militarii de acum, românii dau procentul cel mai mare dintre cei atinși de boale lumești⁹¹. Fenomenul nu era singular, și autoritățile militare franceze erau îngrijorate de amploarea înmulțirii bolilor venerice în rândul soldaților, care diminuă capacitatea combativă a armatei franceze, după cum și autoritățile civile din Transilvania erau îngrijorate de proliferarea bolilor cu transmitere sexuală și au elaborat mai multe regulamente în orașe pentru a preveni răspândirea lor⁹². Era o practică relativ comună în rândul trupelor combatante să-și „irosească” energia nu doar în tranșee, ci și în „paturile de ocazie”, în timpul stagiilor de refacere, când erau dislocați în spatele frontului: „În perioada celor 10 zile de odihnă am fost împărțiți în 4 grupe. Fiecare grupă avea dreptul la o excursie cu căruțele regimentului pe două zile la Triest. Natural nu toți eram amatori de această petrecere. Câțiva mergeau cu regularitate, mai ales aceia care și-au creat o legătură sentimentală. Aceste legături se făceau în special cu funcționarele austriece, infirmierele din spital și nu arareori cu câte o dansatoare sau damă de companie. Toate fără excepție erau costisitoare”⁹³. În memorialistică, avem numeroase relatări ale unor asemenea comportamente laxe, atât de „firești” pentru acei ani ai războiului: „La Icin fiecare ostaș avea câte o fată, fetele erau tare drăguțe și frumoase și ele ne simpatizau pe noi cătanele române din Banat și Ardeal și mergeau cu noi la plimbare, la ștrand, la baie, pe șoselele frumoase, ne plimbam în

⁹¹ Eugenia Bârlea, *Perspectiva lumii rurale asupra Primului Război Mondial*, p. 127.

⁹² Jean-Yves Le Naour, „Sur le front intérieur du péril vénérien (1914-1918)”, *Annales de démographie historique*, 2002, nr. 1; SJAAN, *Fond Chestura Poliției*, dosar 310/1916, f. 1-2.

⁹³ Coriolan Băran, *Reprivire asupra vieții*, p. 117.

Octavian Tăslăuanu este cât se poate de reprezentativ în acest sens: „În tinerețe trebuie să fi fost frumoasă. Acum păcatele de aristocrată, căci ofițerii îi ziceau baronesă, îi desenaseră pe sub ochi cearcăne negre și cute pe la colțurile gurii. Aceste urme ale desfrâului o trădau, dar nu-i stânjeneau cochetăria. Sângele îi clocotea încă rubiniu pe sub pelița fină și-o îndemna să cerceteze cu priviri ispititoare ceata de ofițeri”⁹⁶.

În ciuda ordinelor autorităților militare, a apelurilor la moralitate ale preoților militari, comportamentul imoral și infidelitatea conjugală au însoțit trupele concentrate sau aflate chiar pe linia frontului. O atare atitudine sugerează și un episod relatat în memoriile sale de un soldat care, după câteva săptămâni de ședere în Galiția, la Lemberg (sau Lwow, azi în Ucraina, având numele de L'viv), a fost detașat în altă parte împreună cu unitatea lui, iar la plecare la gară „s-or strâns muieri dăla Rusia ș-or plâns în limba lor. Și atunci am plecat cătă Polonia rusească”⁹⁷. Sau o altă mostră de despărțire la gară

a soldaților de femeile cu care se întrețineau în timpul liber: „La plecarea trenului din gara Icin atâta zbieret și alai, din partea civililor, a fetelor de pe peron, de nu mai știai ce este... Trenul merge spre front, nu se mai vede, numai gândurile ostașilor și al fetelor din Icin poate se mai ciocnesc, inimile lor bat ca ceasurile, care nu se mai pot ajunge”⁹⁸.

⁹⁶ Octavian C. Tăslăuanu, *Hora obuzelor*, București, Editura librăriei C. Sfetea, 1916, p. 43.

⁹⁷ Valeriu Leu, Carmen Albert, *Banatul în memorialistica „măruntă” sau istoria ignorată (1914-1919)*, Reșița, 1995, p. 25. Tot despre un caz asemănător din Galiția vorbește în memoriile sale și Octavian Tăslăuanu: „În satul ce-l părăsisem erau pe-acasă numai femeile. Ți se rupea inima, când le vedeai plângând cu suspine”, cf. Octavian C. Tăslăuanu, *Trei luni pe câmpul de bătaie*, p. 118.

⁹⁸ Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului*, p. 133.